

แห่ ชู่ ปลูกบ...วิถีไทยในการเลี้ยงดูเด็ก

ทิพจุกา สุภิมารส

วิถีไทยในการเลี้ยงดูเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูเด็กในวิถีชีวิตไทยนั้น มีแนวคิดในการเลี้ยงดูตามคติไทย โดยปรากฏอยู่ในความเชื่อ ซึ่งอาจแยกออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก เป็นการอบรมสั่งสอนเด็กให้มีกิริยามารยาท ความประพฤติที่ดี และ ส่วนของคำสอนที่มีต่อผู้ดูแลเด็กเพื่อให้สามารถเลี้ยงดูเด็กได้อย่างเหมาะสม จัดเป็นอุบายของผู้รู้ (ปราชญ์) ตามวิถีไทยแต่โบราณ และสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เด็กและผู้ใหญ่ต่างมีข้อปฏิบัติที่ต้องกระทำ ทั้งนี้เป็นกลไกในการสั่งสอนอบรมเพื่อควบคุมพฤติกรรมของเด็กและผู้ใหญ่ ด้วยความรักและต้องการพัฒนาเด็กตามค่านิยมของสังคมนั่นเอง ผลจากการค้นคว้าวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับลักษณะสำคัญบางประการของเด็ก เด็กในครอบครัวที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน จะมีลักษณะบางอย่างไม่เหมือนกัน เช่น ความมั่นใจในตนเอง ความกลัว และสุขอนามัย เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูจากแม่ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูที่มีเหตุผล จะเป็นเด็กที่แสดงการพัฒนาทางกายและจิตใจ ดีกว่าเด็กซึ่งได้รับการเลี้ยงดูจากแม่ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูที่ขาดเหตุผล

ความเชื่อที่เกี่ยวกับประเพณีการเลี้ยงดูเด็กนั้นมีเจตคติแฝงอยู่ คือ กระทำไปเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและเป็นมงคลแก่ผู้ปฏิบัติ เกิดความสะดวกในการสั่งสอนอบรมบุคคลรุ่นต่อไป เมื่อบุคคลเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เขามักปฏิบัติหรือกระทำสิ่งที่สอดคล้องกับความเชื่อของตน อาจกล่าวได้ว่า ความเชื่อมีอิทธิพลสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของบุคคล ความเชื่อบางอย่างทำให้บุคคลกระทำตามโดยปราศจากการค้นคว้าหาเหตุผล ซึ่งความเชื่อที่ขาดเหตุผลนี้อาจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการที่บุคคลจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กรับแต่โบราณจนปัจจุบัน พ่อแม่หรือผู้อบรมจะยึดความเชื่อต่างๆ เป็นหลักหรือเกณฑ์ในการปฏิบัติตนและปฏิบัติต่อเด็ก ตลอดจนได้ถ่ายทอดความเชื่อต่างๆ ไว้แก่ลูกหลานสืบต่อไปด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูนี้ส่งผลสำคัญต่อการพัฒนาเด็กทุกด้าน โดยเฉพาะด้านสุขภาพอนามัย เจตคติ ค่านิยม และลักษณะนิสัยต่างๆ เป็นที่น่าสังเกตว่า ลักษณะการห้าม เป็นการชู่ให้กลัว เพื่อเด็กจะได้ทำตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ รวมทั้งความเชื่อที่ผู้ใหญ่ต้องปฏิบัติกับเด็กอีกด้วย ตัวอย่างของความเชื่อที่ยังมีในปัจจุบัน เช่น ห้ามเด็กร้องไห้ เชื่อว่าตุ๊กแกจะมากินตับ บางท่านอธิบายโดยอ้างว่าต้องการ

ให้เด็กหยุดร้องโดยเร็ว จึงชู้ให้เด็กกลัว เพราะการจะทำให้เด็กยอมรับและปฏิบัติบางเรื่อง ในเวลาอันรวดเร็วไม่มีเวลาจะอธิบายเหตุผล แต่จะใช้การคาดโทษหรือสิ่งลึกลับต่างๆ มาอ้างให้กลัว แล้วจะได้ลงมือกระทำหรือไม่กระทำในสิ่งที่ผู้ใหญ่ต้องการ (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2543) ความเชื่อจึงเป็นกลไกการสั่งสอนอบรมเด็กตามคติไทยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมพฤติกรรมของเด็กและผู้ใหญ่ ซึ่งทำให้เกิด “คำสอน” ในลักษณะข้อห้าม และ ส่งผลต่อพฤติกรรม “ແ່ຍ່ ชู้ และ ปลอดภัย” จากบุคคลแวดล้อม

อย่างไรก็ตามความเชื่อมีประโยชน์ คือ เป็นพื้นฐานให้เกิดการกระทำต่างๆ ทั้งด้านดี ด้านร้าย คนโบราณจึงสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ลูกหลาน ทำให้เกิดความมั่นใจ พลัง และการสร้างสรรค์ ดังนั้นการส่งเสริมความเชื่อในการอบรมเลี้ยงดูที่มีเหตุผลอันจะเอื้อต่อการพัฒนาเด็ก จึงสามารถทำได้โดยให้การศึกษาแก่พ่อแม่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ส่งเสริมการศึกษาในโรงเรียนที่เน้นการรู้จักคิดและใช้เหตุผล เน้นการปลูกฝัง และการอนุรักษ์ค่านิยมในความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมที่มีเหตุผลดีงาม หลีกเลี้ยงความเชื่ออย่างผิดๆ อันอาจเกิดจากการใช้ความก้าวหน้าด้านวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ โดยอาศัยความร่วมมือและการประสานงานจากสื่อมวลชนทุกรูปแบบในด้านกาให้ความคิด และปลูกฝังความเชื่อที่ถูกต้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง (จรรยา สุวรรณทัต, 2545)

การอบรมเลี้ยงดูเด็กในลักษณะของการเลี้ยงดูแบบลงโทษ หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ขัดขวาง ห้ามปราม หรือยับยั้งการกระทำที่ไม่ดีของเด็กด้วยการลงโทษ ซึ่งมีทั้งการลงโทษทางกายและจิตใจ การลงโทษทางกายได้แก่ การทำให้ร่างกายเกิดความเจ็บปวด เช่น หยิก ตี ตบ ต่อย ทูบ ถอง เขกศีรษะ เป็นต้น ส่วนการลงโทษทางจิตใจ ได้แก่ การทำให้เกิดความไม่สบายใจ เกิดความวิตกกังวล เกิดความรู้สึกต่ำต้อย เช่น การดู การตำ การงดเว้นรางวัล การจำกัดสิทธิบางอย่าง การชู้ว่าจะลงโทษ เป็นต้น เมื่อเด็กรู้สึกว่ตนเองไม่มีคุณค่า ไม่มีความหมาย ความคิดดังกล่าวย่อมส่งผลไปถึงการกระทำของเด็กด้วย เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบลงโทษ จะเป็นผู้มีลักษณะก้าวร้าว ไม่มีความรู้สึกผิด ขาดจริยธรรม นิยมความรุนแรง และก่อความวุ่นวายต่างๆ ได้ นอกจากจะเป็นการทำลายบุคลิกภาพ ทำลายความเชื่อถือ ทำลายความนับถือและความเลื่อมใสที่ลูกมีต่อพ่อแม่แล้ว ยังเป็นการทำลายค่านิยมเกี่ยวกับตนเองของเด็กด้วย ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกหมดคุณค่าในตนเอง รู้สึกไม่มีศักดิ์ศรี และลักษณะเหล่านี้จะเป็นตราประทับอยู่ในจิตใจของเด็กต่อไปจนโต (ประเทิน มหาพันธ์, 2544) หากผู้ใหญ่ ชู้ หรือ แห่เด็ก “ผู้ใหญ่มักก่อรอยแผลในใจ

ให้กับเด็ก จากสาเหตุแห่งความรักความเอ็นดูที่ให้กับเด็ก เพราะผู้ใหญ่คิดว่าเด็กเล็กเกินกว่าจะสัมผัส
สิ่งที่เป็นปมด้อยนั้นได้ ดังนั้นผู้ใหญ่จึงมักเอาลักษณะด้อยของเด็กมาล้อเลียนจนเกิดรอยแผล ผู้ใหญ่
สนุก แต่เด็กไม่มีความสุขเลย” (นิตดา หงษ์วิวัฒน์, 2540)

ผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะกำหนดพฤติกรรมของเด็ก เพื่อให้เด็กเติบโตเป็น
ทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อสังคมอันจะส่งผลโดยตรงต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก

การแก้ไขผลกระทบที่เกิดจากการเลี้ยงดูโดยวิธีการแหย่ ชู และ ปลอบ

เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ ผู้ปกครองมีพฤติกรรม การแหย่ ชู และปลอบ ทำให้เด็ก
เกิดความรู้สึกกลัว ไม่สบายใจ วิตกกังวล รู้สึกต่ำต้อย ไม่มีคุณค่า ไม่มีความหมาย จึงขอกกล่าวถึง
สาเหตุของความกลัว และวิธีช่วยเหลือ ไว้พอสังเขป ดังนี้

สาเหตุของความกลัว

“เด็กขี้กลัว” มีสาเหตุ คือ กลัวโดยธรรมชาติ มีภาวะผิดปกติทางสมอง สภาพครอบครัวมี
ปัญหา การถูกสอนหรือชูโดยขาดเหตุผล ถูกเลี้ยงแบบปกป้องเกินไป ถูกลงโทษมากเกินไป เกิด
อุบัติเหตุหรือสถานการณ์รุนแรงที่เป็นเหตุการณ์ฝังใจ และ เห็นแบบอย่างของคนขี้กลัว

วิธีช่วยเหลือ

อาการกลัวมักมาจากสภาพครอบครัว การเลี้ยงดู และประสบการณ์ที่ไม่พึงปรารถนามาก
กว่าจะเกิดมาจากสภาพร่างกายของเด็ก แนวทางแก้ไขที่สำคัญ คือ หาสาเหตุของความกลัวให้ได้
พยายามทำให้เป็นกลาง สำรวจต้นตอของพฤติกรรม แล้วแก้ตามสาเหตุนั้น โดยใช้วิธีการ ให้
ความรักความอบอุ่น ลดภาวะขัดแย้ง ลดการควบคุมดูแลและปกป้องเกินควร ลดการลงโทษ โดย
ฝึกทักษะพื้นฐานจากง่ายไปยาก ฝึกทักษะการคิดแบบมีเหตุผล และหลีกเลี่ยงการสร้างแบบอย่าง
ที่ผิดๆ (อุษณีย์ โพธิ์สุข, 2542)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวถึง บทบาทพ่อแม่ในฐานะผู้พิฆาตความกลัวอย่างไรเหตุผล
ของลูก ไว้ว่า พ่อแม่ควรเป็นแบบอย่างที่ดี ชักชวนลูกพิสูจน์ความจริง ให้เห็นแบบอย่างตรงข้ามกับ

สิ่งที่กลัว อธิบายเหตุผลที่เป็นจริง เชิญชวนให้สัมผัสกับสิ่งที่กลัว พัฒนาความรู้สึกในทางตรงข้าม และให้กำลังใจก้าวข้ามความกลัว (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2544)

บทสรุป

กระบวนการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมตามวิถีชีวิตไทย ได้รับการถ่ายทอดจากค่านิยม ความเชื่อ และความเข้าใจของบุคคลแวดล้อมจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งส่งผลสัมพันธ์ต่อลักษณะพัฒนาการ ทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และทักษะทางสังคมที่สำคัญของเด็ก เป็นที่แน่ชัดว่า ค่านิยมและความเชื่อในการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมกระบวนการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ดูแลเด็ก และทำให้เกิดพฤติกรรมเลี้ยงแบบแยก ชู และปลอบ ซึ่งเป็นไปตามกลไกการสั่งสอนอบรมเด็ก ตามคติไทยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมพฤติกรรมของเด็กและผู้ใหญ่ การพัฒนาคุณภาพเด็ก จึงเป็นการสะท้อนกลับมาที่การพัฒนาคุณภาพของพ่อแม่ ครู และ ผู้เลี้ยง ตลอดจนสังคม ดังนั้น “การพัฒนาเด็ก จึงเป็นเรื่องของการพัฒนาผู้เลี้ยงด้วย” โดยทุกฝ่ายตระหนักว่า “การทำความเข้าใจ เรื่องการเลี้ยงดูลูก เป็นหน้าที่และจริยธรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์” (ประเวศ วะสี, 2543)

แม้ว่าคำสอนหลายประการจะเลื่อนหายไปจากวิถีชีวิตไทยในกระบวนการถ่ายทอดค่านิยม การเลี้ยงดูเด็กแล้ว ในปัจจุบันยังคงมีคำสอนที่สืบทอดมาจากความเชื่ออยู่มาก ดังนั้นเราจึงควร พิจารณาทบทวนคำสอนที่มั่งงายไร้เหตุผล ซึ่งสกัดกั้นพัฒนาการทางการคิด และส่งเสริมวิธีการ อบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยคำสอนที่มีเหตุผลมากขึ้น ไม่ใช่แยก เพื่อความสนุกสนานของผู้ใหญ่ ชู เพื่อให้ เชื่อในคำสอน และใช้ความกลัวจากผู้ได้ยินเป็นสิ่งเร้าให้ปฏิบัติตาม หรือ การปลอบ เพื่อให้รู้สึกดี ขึ้น แต่โดยพึ่งอำนาจจากภายนอกตน ตามความเชื่อที่มั่งงาย สำหรับนักการศึกษา ควรทบทวนผล งานวิจัยที่ผ่านมา รวบรวมองค์ความรู้ทั้งเก่าและใหม่เพื่อเสนอให้เห็นถึงผลกระทบต่อสังคมที่เกิด จากการอบรมเลี้ยงดู และกระบวนการขัดเกลาทางสังคม รวมทั้งส่งเสริมวิถีการเลี้ยงดูที่เหมาะสม สนับสนุนพลังของความรักความอบอุ่นในครอบครัว เพื่อสร้างความเข้าใจในวิถีของไทยและวิถี ของโลกที่ดั่งงามเหมาะสมและเกิดภาวะความสมดุลของการพัฒนาสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

รายการอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2544). **ยิ่งกว่า EQ : คู่มือพัฒนาชีวิตให้ลูกน้อย**. หนังสือชุดครอบครัว

แสนสุข. กรุงเทพมหานคร : ชัคเซสมิเดีย.

จรรยา สุวรรณทัต. (2545). ความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ใน เอกสารการสอนชุดวิชา

พัฒนาการเด็กและการอบรมเลี้ยงดู. (พิมพ์ครั้งที่ 16). (หน้า 810-844). กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

เต็มสิริ บุญยสิงห์. (2543). เด็กกับผู้ใหญ่ ใน เอกสารการสอนชุดวิชา **แนวคิดไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 4).

(หน้า 55). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

นิดดา หงษ์วิวัฒน์. (2540). **เด็กไม่เล็กอย่างที่คิด**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : แสงแดด.

ประเทิน มหาจันทร์. (2544). **เลี้ยงลูกให้ถูกทาง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

ประเวศ วะสี. (2543). **เอาลูกรักคืนมา**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน.

อุษณีย์ โพธิ์สุข. (2542). เด็กซุกกัก ใน **สร้างลูกให้เป็นอัจฉริยะ เล่มที่ 6 E.Q. ปัญญาของ**

มนุษยชาติ. (หน้า 119-127). กรุงเทพมหานคร : แฟมิลี่ไคเรค.